

ВІДГУК

офіційного опонента

Кравець Світлани Григорівни

на дисертацію *Бойчук Оксани Юхимівни*

«Формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг»,

поданої до спеціалізованої вченої ради Д 26.451.01 в Інституті педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна Національної академії педагогічних наук України на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти

Детальний аналіз дисертації *Бойчук Оксани Юхимівни* «Формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг» дає змогу сформулювати наступні узагальнені висновки щодо актуальності, ступеня обґрунтованості основних наукових положень, висновків, рекомендацій, достовірності, наукової новизни, практичного значення, а також загальної оцінки роботи.

Актуальність теми дисертації

В умовах стрімкого розвитку інтеграційних процесів відбуваються суттєві зміни в економічному та соціальному житті українського суспільства. Особливі перетворення відбуваються й в економічному секторі сфери послуг, що характеризується на часі змістовими, технологічними, інноваційними оновленнями, виникненням нових форм організації праці тощо. Це, безумовно, потребує підвищення уваги до результативної діяльності суб'єктів, які беруть активну участь у формуванні виробничого потенціалу держави. Як зазначає дисертантка, обґрунтовуючи актуальність теми дослідження, ВВП цієї сфери у економічно розвинених країнах становить 60-70%, а в Україні - близько 45%. Отже, є необхідність здійснення наукових досліджень цієї галузі народного господарства, у тому числі й щодо з'ясування специфіки професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг у закладах професійної (професійно-технічної) освіти та удосконалення тих аспектів, які забезпечують ефективність здійснення професійних функцій працівників сфери послуг в реальних умовах виробництва. Сучасний ринок сфери послуг на національному та міжнародному рівні вимагає від системи освіти підготовки компетентних працівників, які володіють не тільки системою знань, умінь і навичок, а й здатні до ефективної комунікації у виробничому середовищі та можуть нести відповідальність за свою діяльність. Йдеться про значення професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг, що визначається їхньою широкою обізнаністю із специфікою професійної діяльності у сфері послуг, сформованістю позитивних мотивів до майбутньої професійно-комунікативної діяльності у цій сфері, володінням професійною термінологією, необхідними професійно-комунікативними знаннями та уміннями і є засобом досягнення успіху в професійній діяльності.

Проблема формування різних видів компетентностей майбутніх кваліфікованих робітників у закладах професійної освіти різних типів і форм власності досить широко декларується в нашій державі й обговорюється на багатьох міжнародних науково-практичних конференціях, круглих столах і семінарах, однак практичне розв'язання проблеми формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг, як сектору економіки, що активно розвивається й потребує працівників з високим рівнем професійної підготовки, залишається поза увагою науковців. Означене ускладнюється й низкою суперечностей, які чітко окреслені дисертанткою у вступі роботи, й спрямовують хід дослідження на пошук теоретичних й методичних способів їх вирішення.

Ознайомившись із понятійно-термінологічним апаратом дослідження, зроблено висновок про проведену дисертантом значну роботу з теоретичними джерелами за тематикою дисертаційної роботи. Мету, завдання, об'єкт і предмет наукового пошуку визначено коректно, а обґрунтованість наукових результатів роботи забезпечено шляхом ретельного добору методів дослідження.

Оцінка змісту та завершеності дисертації

Структура дисертаційної роботи науково виважена й логічно вибудована. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (281 найменування), 19 додатків на 69 сторінках. Повний обсяг дисертації - 317 сторінок, із них - 211 сторінок основного тексту. Робота містить 12 таблиць, 3 схеми, 6 діаграм.

У **вступі** чітко обґрунтовано актуальність проблеми, науково коректно сформульовано мету, яка корелює з темою та конкретизується у завданнях, окреслено об'єкт та предмет дослідження; логічно схарактеризовано систему використаних у роботі дослідницьких методів; аргументовано наукову новизну і практичне значення одержаних результатів; подано відомості про апробацію та впровадження основних наукових положень; представлено інформацію про особистий внесок, публікації, структуру й обсяг дисертації.

У **першому розділі** «Теоретичні засади формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг» здійснено теоретичний аналіз досліджуваної проблеми у контексті аналізу державних стратегій, гуманітаризації освіти; досліджено особливості виникнення, розвитку та функціонування на сучасному етапі сфери послуг як галузі народного господарства; з'ясовано специфіку професійної діяльності представників цієї сфери; уточнено зміст понять «компетентність», «професійна компетентність», «комунікативна компетентність» у контексті професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг; визначено суть і структурні компоненти поняття «професійна комунікативна компетентність майбутнього кваліфікованого робітника сфери послуг»; з'ясовано критерії, показники і рівні сформованості професійної комунікативної компетентності кваліфікованих робітників; проаналізовано стан сформованості професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг на початковому етапі навчання в

закладі професійної (професійно-технічної) освіти; проаналізовано освітні програми, навчальні плани підготовки майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг і виявлено в них професійно-комунікативну складову.

Особливу увагу авторка приділяє характеристиці становлення сфери послуг (с. 34-36) й визначає на цій основі закономірність її еволюції, що полягає в інтеграції усіх видів діяльності із особливостями матеріального виробництва, а від глибини такої інтеграції залежить ефективність функціонування і розвитку сфери послуг, як сектору економіки. У такій інтеграції важливе місце належить системі професійної (професійно-технічної) освіти в Україні, яку здобувачка характеризує як ланку неперервної освіти людини впродовж життя, що спрямована на всебічний розвиток особистості, здобуття нею високої кваліфікації, досягнення професіоналізму, що є запорукою широкого й ефективного застосування новітніх наукомістких інформаційних технологій, підвищення добробуту населення, забезпечення економічної стабільності країни.

У контексті дослідження Оксана Юхимівна зазначає про співвідношення професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг із рівнями та дескрипторами Національної рамки кваліфікацій (с. 38-39, с. 75, додаток Б). Такий аналіз, а також опрацювання енциклопедичних, філософських, педагогічних та інших джерел послужили основою для уточнення сутності понять «компетентність», «професійна компетентність», «комунікативна компетентність» у контексті підготовки кваліфікованих робітників для сфери послуг (с. 39-52) й, на основі виокремлення їх системотвірних категорій, визначає базове поняття дослідження - «професійна комунікативна компетентність майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг», його видові ознаки (с. 52-54).

На підставі положень про суть професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг Оксана Юхимівна визначає структурні компоненти цього поняття (мотиваційний, когнітивно-нормативний, прагматично-дискурсивний, рефлексивно-прогностичний) й обґрунтовує їх зміст (підрозділ 1.2, с. 62-68, рис. 1.2). Логічним, на нашу думку, є представлення крізь призму власного дослідження характеристики критеріїв, системи показників та рівнів оцінювання сформованості досліджуваного явища (с. 69-74, табл. 1.1).

У підрозділі 1.3 здобувачкою проаналізовано навчальні плани з професій «Перукар(перукар-модельєр)», «Флорист. Оформлювач вітрин та приміщень», «Фотограф. Оформлювач табло, віньеток та альбомів», а на рис. 1.3. визначено навчально-змістовий ресурс формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників (с. 76, рис. 1.3). Разом з тим, з'ясовано, що спеціального навчального предмета для формування професійної комунікативної компетентності в навчальних планах немає, а є комунікативно орієнтовані базові навчальні предмети (українська мова, українська та зарубіжна літератури, англійська мова, історія, основи професійної етики), однак, для цих предметів відсутнє автономне регулювання кількості навчального навантаження на вивчення компонентів

загальноосвітньої підготовки з урахуванням специфіки майбутньої професійної діяльності. Саме тому, дослідницею визначено предметну мету, завдання та змістове наповнення кожного з цих предметів, а також з'ясовано, що професійна підготовка в закладах професійної (професійно-технічної) освіти орієнтована на формування професійних компетентностей, а загальноосвітня суспільно-гуманітарна підготовка - на формування ключових та предметних компетентностей, однак специфіка професійної комунікативної діяльності кваліфікованих робітників сфери послуг вимагає формування у них такого інтегрованого феномену як професійна комунікативна компетентність, оскільки саме вона є необхідною умовою конкурентоздатності та кар'єрного зростання працівника на сучасному ринку послуг (с. 77-81).

На основі визначених критеріїв і показників авторкою представлено результати аналізу стану сформованості професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг та виявлено недостатній рівень сформованості компонентів досліджуваного явища (с. 81-85), що й зумовлює необхідність розроблення та обґрунтування методики формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг.

У висновках до першого розділу автор виокремлює основні результати, отримані у процесі наукового вирішення перших трьох завдань дослідження.

У **другому розділі** «Методика формування професійної комунікативної компетентності учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти сфери послуг у фаховій підготовці» - теоретично обґрунтовано й розроблено модель і поетапну методику формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг в закладах професійної (професійно-технічної) освіти. Розробленню й обґрунтуванню моделі та методики передують характеристика розвитку позитивної мотивації майбутніх кваліфікованих робітників до оволодіння нормативною професійною лексикою; особливостей оновлення змісту навчальних предметів суспільно-гуманітарного циклу та використання інноваційних технологій навчання (підрозділи 2.1, 2.2, 2.3).

Заслужують позитивної оцінки пропозиції автора щодо оновлення змісту суспільно-гуманітарних та професійних дисциплін (с. 101, рис.2.1), зокрема щодо розроблення навчально-методичних комплексів, формування професійно-комунікативних умінь на основі міждисциплінарних зв'язків, застосування системи набутих інтегрованих професійно-комунікативних знань, умінь, навичок у професійній діяльності.

Ми підтримуємо позицію дослідниці в тому, що зміст професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників має систематично оновлюватися відповідно до змін у науці, техніці, технологіях виробництва чи у сфері послуг, організації праці шляхом періодичної розробки нових типових навчальних планів і типових навчальних програм, а також внесення відповідних змін до робочих навчальних планів і робочих навчальних програм.

Поряд з цим, повністю поділяємо думку дисертантки, що істотною особливістю сучасних інноваційних процесів у професійній (професійно-

технічній) освіті є їх технологізація, а відтак, - актуалізується значення застосування інноваційних педагогічних технологій в освітніх процесах. Найбільш ефективними для формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг, на переконання Оксани Юхимівни, є технології: проблемного навчання, ситуативного моделювання, технологія колективного та групового способу навчання, розвитку критичного мислення, інтерактивного навчання, інтегрованого навчання, мотивації успіхом, розвивального навчання, інформаційно-комунікаційних технологій та ін. У роботі широко схарактеризовані ці технології у підрозділі 2.3 (с. 115-125).

На нашу думку, важливе теоретичне й практичне значення у дослідженні має мультидисциплінарний підхід, зокрема, й виокремлені дисертанткою його основні ознаки, способи та особливості впровадження в освітньому процесі закладу професійної (професійно-технічної) освіти на засадах постійної тісної взаємодії фахівців різних напрямів для досягнення найбільш об'єктивного результату і прийняття найбільш ефективних рішень (с. 126-132).

Грунтуючись на певних принципах педагогічного моделювання, дисертанткою розроблено й схарактеризовано модель формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг для пояснення специфіки та змісту означеного процесу, а також встановлення суттєвих змістових характеристик професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг; для передбачення перспективного розвитку її окремих компонентів (підрозділ 2.4, рис. 2.3, с.142). Модель формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг створена на основі соціального замовлення та вимог до випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти цього профілю, сформульованих у державних стандартах професійної (професійно-технічної) освіти, й ґрунтується на синергетичних засадах узгодженості блоків, що взаємодіють. Цілісність моделі забезпечується сукупністю цільового, теоретико-методологічного, змістово-технологічного та контрольно-оцінного блоків та єдністю структурних і функціональних компонентів. Варто акцентувати увагу на якісному аналізі авторкою усіх компонентів моделі, зокрема ґрунтовним є висвітлення сутності методологічних підходів і принципів (с. 144-149), що є основою для визначення педагогічних умов цього процесу та забезпечують спрямування компонентів моделі на досягнення оптимальних результатів.

Модель формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг покладено в основу авторської методики формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг. Методика реалізовувалась за трьома взаємопов'язаними етапами: діагностично-мотиваційним, діяльнісно-операційним, рефлексивно-прогностичним. Здобувачкою схарактеризовано завдання цих етапів, методи й прийоми формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг на кожному з них.

Окрім визначального призначення методики - формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг, треба відзначити її спрямування й на розвиток професійно важливих знань, умінь й навичок, а також виховний вплив на становлення особистості учня як соціально й професійно відповідального свідомого громадянина держави. Підтвердженням сказаному слугує оптимальний добір автором цікавих форм, методів, інтерактивних методів навчання, інноваційних технологій навчання тощо, що у комплексі забезпечують високоорганізовану пізнавальну, самостійну пошуково-дослідницьку, виробничу, суспільну діяльність учнів на засадах конструктивної міжособистісної взаємодії (с. 152-153).

Безсумнівним здобутком дисертанта є розроблення навчально-методичного комплексу, матеріали якого забезпечують практичну реалізацію методики. Навчально-методичний комплекс включає: робочі програми, тематичні та поурочно-тематичні плани з української мови, української літератури та основ психології для професій «Перукар. Перукар-модельєр», «Флорист. Оформлювач вітрин та приміщень», «Фотограф. Оформлювач табло, віньєток та альбомів»; методичні рекомендації «Збагачення мовлення учнів професійною лексикою: збірник завдань з української мови для професій «Перукар. Перукар-модельєр», «Флорист. Оформлювач вітрин та приміщень», «Фотограф. Оформлювач табло, віньєток та альбомів» для здобувачів освіти, методичні рекомендації «Формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг на основі мультидисциплінарного підходу до організації освітнього процесу», «Інноваційні педагогічні технології формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг», «Методика формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг: традиції і новаторство» для викладачів, робочий зошит «Практична риторика».

Висновки до другого розділу обґрунтовані та достовірні й розкривають вирішення четвертого та частини п'ятого завдань дисертаційного дослідження.

У **третьому розділі** «Експериментальна перевірка ефективності методики формування професійної комунікативної компетентності учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти сфери послуг у фаховій підготовці» обґрунтовано організацію і методику проведення педагогічного експерименту, визначено його етапи та завдання (с. 162-164), узагальнено результати констатувального та здійснено аналіз результатів формувального етапів експерименту.

У ході констатувального етапу експерименту визначено реальний рівень сформованості професійної комунікативної компетентності учнів закладів професійної (професійно-технічної) освіти сфери послуг. Кількісний і якісний аналіз отриманих діагностичних даних дав змогу дисертантці зробити висновок про доцільність упровадження методики на основі практичного використання навчально-методичного комплексу й проведення формувального етапу експерименту.

Результати формувального етапу експерименту показали зростання усіх показників сформованості професійної комунікативної компетентності у респондентів контрольної та експериментальної груп (КГ, ЕГ), проте в ЕГ це зростання відбулося інтенсивніше. Порівняння узагальнених результатів констатувального та формувального етапів педагогічного експерименту засвідчило, що в КГ високий рівень сформованості ПКК майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг зріс на 7,7%, проте в учнів ЕГ зростання відбулося на 16,8%. Середній рівень сформованості ПКК майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг в учнів КГ зріс на 17,3%, в ЕГ - на 8,9%. Спостерігається скорочення низького рівня сформованості професійної комунікативної компетентності в здобувачів освіти КГ на 25%, в ЕГ - на 25,7%. Статистичний аналіз результатів формувального етапу педагогічного експерименту підтвердив об'єктивність змін, що стали підставою для висновку щодо ефективності поетапної методики формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг. Для визначення достовірності експериментальних даних щодо рівнів сформованості досліджуваного явища, авторкою застосовано методи математичної статистики. Варто акцентувати, що організація та результати дослідницько-експериментальної роботи грамотно презентовано О. Ю. Бойчук як у дисертаційній роботі, так і в авторефераті.

Методичні рекомендації окреслюють актуальність досліджуваної проблеми та скеровують педагогічну діяльність працівників закладів професійної (професійно-технічної) освіти на формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників із дотриманням відповідних етапів. Така поетапність дає змогу простежити взаємозалежність і взаємозумовленість структурних компонентів, динаміку їх становлення і внутрішні взаємозв'язки, а також відобразити багатогранність комунікативної культури як особистісного утворення (підрозділ 3.1, с. 199-210).

У висновках до третього розділу доведено вирішення четвертого, п'ятого та шостого завдань.

Висновки загальні відповідають завданням дослідженням та у концентрованому вигляді відображають основні наукові результати дисертаційного дослідження.

Результати дослідження можуть бути творчо адаптовані до підготовки кваліфікованих робітників сфери послуг. Навчально-методичний комплекс можуть використовувати викладачі закладів професійної (професійно-технічної) освіти в практичній підготовці, під час підготовки до уроків української мови та літератури, організації позаурочної діяльності, у роботі з обдарованими здобувачами освіти та підготовки їх до міжнародних мовно-літературних конкурсів.

Наукова новизна одержаних результатів

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на результати, що мають вагому наукову новизну, яка полягає в тому, що дисертантом *уперше*: теоретично обґрунтовано, розроблено та

експериментально перевірено модель і методику поетапного формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг, що уможливорює взаємозв'язок методологічних підходів, принципів, педагогічних умов, етапів, показників, критеріїв та рівнів сформованості професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг; методика спрямована на оволодіння учнями теоретичними професійними і мовно-комунікативними знаннями, формування професійно-комунікативних умінь та навичок, розвиток критичного мислення та здатності до професійної комунікації; удосконалено діагностичний інструментарій дослідження сформованості професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг за такими критеріями: мотиваційно-ціннісний, знаннево-пізнавальний, діяльнісний, рефлексивний; у науковий обіг введено поняття «професійна комунікативна компетентність майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг»; уточнено сутність понять «компетентність», «комунікативна компетентність», «професійна компетентність» у контексті професійної підготовки конкурентоздатних робітників сфери послуг; набули подальшого розвитку положення щодо компонентної структури і показників сформованості професійної комунікативної компетентності здобувачів освіти у ЗП(ПТ)О сфери послуг.

Заслугове позитивної оцінки практичне значення дослідження, що полягає в підготовці навчально-методичного комплексу, що охоплює: робочі програми, тематичні та поурочно-тематичні плани з української мови, української літератури та основ психології для професій «Перукар. Перукар-модельєр», «Флорист. Оформлювач вітрин та приміщень», «Фотограф. Оформлювач табло, віньеток та альбомів»; методичні рекомендації «Збагачення мовлення учнів професійною лексикою: збірник завдань з української мови для професій «Перукар. Перукар-модельєр», «Флорист. Оформлювач вітрин та приміщень», «Фотограф. Оформлювач табло, віньеток та альбомів» для здобувачів освіти, методичні рекомендації «Формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг на основі мультидисциплінарного підходу до організації освітнього процесу», «Інноваційні педагогічні технології формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг», «Методика формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг: традиції і новаторство» для викладачів, робочий зошит «Практична риторика».

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій дисертацій в опублікованих працях

Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації є достатніми.

Успішна апробація результатів дослідження на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях свідчить про те, що з результатами наукового дослідження О. Ю. Бойчук обізнана широка громадськість.

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації

Аналіз автореферату О. Ю. Бойчук дає підстави стверджувати, що у тексті автореферату дисертації відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого дисертаційного дослідження. Зміст автореферату є ідентичним до змісту дисертації і достатньо повно відображає основні положення дослідження.

Таким чином, вивчення матеріалів дисертації О. Ю. Бойчук дає змогу зробити висновок, що наукові результати, отримані авторкою, базуються на ґрунтовному та всебічному вивченні теми, що досліджується; аналізі різних підходів до її вирішення, використанні достатнього масиву літературних джерел. Отже, можна стверджувати, що мета дисертаційної роботи в ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною науковою працею, в якій отримані наукові результати мають теоретичну та практичну значущість.

Позитивно оцінюючи здобутки дисертантки, вважаємо за необхідне зазначити певні дискусійні міркування та зауваження до поданого наукового дослідження, які потребують окремих уточнень і пояснень.

Дискусійні положення та зауваження

1. На рис. 1.1 «Схема формування професійної комунікативної компетентності», а також на рис. 2.1. «Оновлення змісту суспільно-гуманітарних та професійних дисциплін» варто було б зобразити взаємозв'язки між представленими на них складниками. Зокрема, на першому рисунку заявлено процес формування, що передбачає певну послідовність, взаємообумовленість чи ієрархічність. На другому рисунку запропоновано шляхи оновлення змісту суспільно-гуманітарних та професійних дисциплін, однак не конкретизовано їх спрямування на оновлення тих чи інших дисциплін.

2. У назві другого розділу «Методика формування професійної комунікативної компетентності учнів закладів професійної освіти сфери послуг у фаховій підготовці» вірніше було б зазначити про формування досліджуваного явища у майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг, замість учнів, як у темі дослідження, а також конкретизувати, що цей процес здійснюється у професійній підготовці, а не фаховій. Заклади професійної (професійно-технічної) освіти забезпечують власне професійну підготовку, яка Вами схарактеризована у тексті дисертації, а про фахову підготовку Вами заявлено тільки у назві.

3. У підрозділах 2.1-2.3 дисертанткою схарактеризовано педагогічні умови формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг; у підрозділі 2.4 на с. 148 авторкою зазначено, що методологічні підходи і принципи до формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг дають можливість визначити педагогічні умови. На нашу думку, варто було б більше уваги приділити значенню педагогічних умов у контексті дослідження, їх впливу на формування досліджуваного явища, на реалізацію методики та схарактеризувати механізм виокремлення саме таких педагогічних

умов, а не інших, підсилити такий вибір об'єктивними висновками незалежних експертів.

4. Погоджуючись з автором у визначенні ґрунтовних взаємозв'язків між цільовим, теоретико-методологічним, змістово-технологічним та контрольньо-оцінювальним блоками моделі формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг, звернемося до роздумів академіка І. А. Зязюна, який безсумнівно справедливо зазначає, що найновітніші досягнення освітніх систем нічого не варті поза двома головними суб'єктами педагогічної дії - учителем і учнем, між якими в освітньому процесі відбувається суб'єкт-суб'єктна взаємодія. У цьому контексті вважаємо, що, по-перше, доцільно було б до структури моделі ввести й суб'єктний блок, який би визначав характер спільної педагогічної суб'єкт-суб'єктної взаємодії між учасниками освітнього процесу в єдиному прагненні досягти визначеної мети; по-друге, комунікативна компетентність має психологічну природу, формується і розвивається у процесі взаємодії, детермінується психолого-педагогічними впливами. Вивчення психологічних основ суб'єкт-суб'єктної взаємодії та її впливу на формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг значно б поглибило зміст дисертаційного дослідження.

Загальний висновок: дисертаційна робота О. Ю. Бойчук на тему «Формування професійної комунікативної компетентності майбутніх кваліфікованих робітників сфери послуг» повністю відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567 до кандидатських дисертацій, а її авторка - Оксана Юхимівна Бойчук - заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 - теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник лабораторії
дистанційного професійного навчання
Інституту професійно-технічної
освіти НАПН України

Ж

С. Г. Кравець

і підпис

Завідувач канцелярії

Інститут професійно-технічної освіти

національної академії педагогічних наук України